

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL IRENOS BALIULĖS AKADEMINĖS ETIKOS PAŽEIDIMŲ**

2017 m. gruodžio 28 d. Nr. SP-27
Vilnius

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius (toliau – Kontrolierius), vadovaudamasis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 17 straipsnio 1 dalimi ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. XI-1583 „Dėl Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos įsteigimo ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų patvirtinimo“ (toliau – Nuostatai), 13 punkto 1 papunkčiu ir atsižvelgdamas į tai, kad Vilniaus apygardos administracinis teismas 2015 m. lapkričio 9 d. sprendimu (administracinėje byloje Nr. eI-7418-629/2015) įpareigojo Kontrolierių iš naujo išnagrinėti Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2014 m. vasario 19 d. gautą G. Š. (toliau – Pareiškėjas)¹ skundą dėl Irenos Baliulės galimo akademinės etikos pažeidimo, išnagrinėjęs ir atlikęs tyrimą,

n u s t a t ė:

Pareiškėjas 2014 m. vasario 19 d. kreipėsi į Kontrolierių dėl „Šiaulių universiteto [toliau – ŠU]² doc. Irenos Baliulės [veiksmų]“. Pranešime nurodė, kad I. Baliulės straipsnis „Jono Avyžiaus romanai sovietinės literatūros tradicijos ir naujo jos įvertinimo kontekste“, publikuotas Maskvos pedagoginio universiteto Humanitarinių mokslų instituto leidinyje „Tekstas, kontekstas, intertekstas“ <...> iš esmės sutampa su ŠU magistrės Jurgitos Ratkevičienės 2010 metų darbu „Jono Avyžiaus romanas: tekstas ir kontekstas“.³

Pranešime Pareiškėjas taip pat nurodė, kad „doc. I. Baliulę svarstė ŠU etikos komisija, kuri nusprendė, kad dėstytoja nieko nepažeidė.“, taip pat pažymėjo, kad kreipėsi į „Lietuvos mokslo tarybą, kuri finansiškai parėmė doc. I. Baliulės išvyką į konferenciją Rusijoje. Mokslinės etikos klausimas liko neišnagrinėtas.“

Kontrolieriaus Pareiškėjas prašo „išsiaiškinti, ar ŠU dėstytoja Irena Baliulė nepažeidė akademinės etikos publikuodama Rusijoje straipsnį <...>, kurio didžiąją dalį sudaro magistrantės <...> baigiamojo darbo tekstai.“

Iš Pareiškėjo pateiktos medžiagos matyti, kad Tarptautinės mokslinės konferencijos („XII Виноградовские чтения“; konferencija vyko 2011 m. lapkričio 10–11 d. Maskvoje) pagrindu 2012 m. Maskvoje Maskvos pedagoginio universiteto Humanitarinių mokslų instituto mokslinių straipsnių

¹ Kontrolieriaus sprendimo tekste „Pareiškėjas“ apibendrintai, nesiejant su pareiškėjo lytimi, vadinamas vyriškosios giminės daiktavardžiu.

² Laužtiniuose skliaustuose pateikiamos Tarnybos pastabos.

³ Čia ir toliau Sprendime cituojama kalba netaisyta.

rinkinyje „Текст, контекст, интертекст“ buvo publikuotas I. Baliulės mokslinis straipsnis „Романы Йонаса Авижюса в контексте традиции и переоценки советской литературы“ (256-263 psl.) (toliau – Straipsnis). Kontrolierius nekvestionavo minėto I. Baliulės Straipsnio moksliskumo, nevertino jo atitikimo moksliniams straipsniams keliamiems reikalavimams, o išnagrinėjęs Pareiškėjo pateiktą medžiagą, nustatė, kad 2010 m. ŠU Humanitarinio fakulteto Literatūros istorijos ir teorijos katedros studentė Jurgita Ratkevičienė parašė ir apgynė magistro darbą „Jono Avyžiaus romanas: tekstas ir kontekstas“ (toliau – Magistro darbas), kuriam vadovavo tuometinė ŠU Humanitarinio fakulteto Literatūros istorijos ir teorijos katedros doc. dr. Irena Baliulė. Sugretinęs I. Baliulės Straipsnio rusų kalba ir J. Ratkevičienės Magistro darbo lietuvių kalba tekstus, Kontrolierius 2014 m. gruodžio 23 d. sprendimu Nr. SP-18 „Dėl Šiaulių universiteto doc. I. Baliulės akademinės etikos pažeidimo“ konstatavo, kad I. Baliulė „pažeidė Šiaulių universiteto darbuotojų ir studentų etikos kodekso 4.1.5 papunktį, kuriame nustatyta, kad mokslinės veiklos, grindžiamos sąžiningu tyrimu ir tiesos siekimu, [šią] nuostatą pažeidžia „Plagijavimas, t. y. svetimo teksto <...> pateikimas kaip savo“.

I. Baliulė 2015 m. sausio 15 d. skundu „Dėl akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2014-12-23 sprendimo“ kreipėsi į Vyriausiąją administracinių ginčų komisiją (toliau – VAGK), prašydama panaikinti Kontrolieriaus sprendimą. VAGK 2015 m. vasario 3 d. sprendimu Nr. 3R-54 (AG-17/05-2015) I. Baliulės skundą atmetė. I. Baliulė 2015 m. vasario 18 d. skundu „Dėl 2015-02-03 [VAGK] Nr. 3R-54 (AG-17/05-2015) kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinę teisimą, prašydama panaikinti VAGK ir Kontrolieriaus sprendimus. Vilniaus apygardos administracinis teismas (teisėjai: Milda Vainienė (kolegijos pirmininkė ir pranešėja), Violeta Petkevičienė, Donatas Vansevičius) 2015 m. lapkričio 9 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. eI-7418-629/2015 skundą tenkino visiškai – panaikino VAGK bei Kontrolieriaus sprendimus ir ***įpareigojo Kontrolierių iš naujo išnagrinėti Pareiškėjo skundą, sprendime nurodydamas:***

– „nagrinėjamu atveju pareiškėja, nesutikdama, kad jos darbas yra plagiatas, neturėjo jokios galimybės įrodinėti aplinkybių, susijusių su ginčo straipsnio rašymu. Skundžiamas Kontrolieriaus sprendimas priimtas neišklausius pareiškėjos pozicijos ginčo klausimu. <...> kiekvienas asmuo turi būti išklaustas prieš taikant bet kokią individualią priemonę. <...> teisės į gynybą principas, kuris taikomas ne tik tais atvejais, kai asmeniui gresia sankcijos, bet ir tada, kai gali būti priimamas sprendimas, kuriuo asmens interesai būti paveikiami neigiamai, reikalauja, kad sprendimų, kuriais reikšmingai paveikiami asmens interesai, adresatas turėtų galimybę veiksmingai išreikšti savo nuomonę <...>, Kontrolierius minėto reikalavimo nesilaikė, taigi pareiškėjos teisė į gynybą nebuvo užtikrinta“;

– „teismo vertinimu, skundžiamas sprendimas nėra pakankamai motyvuotas <...>. Kaip nurodyta skundžiamame sprendime, plagijavimu pripažįstamas svetimo teksto pateikimas kaip savo. Toks teksto pateikimas sietinas su tinkamų nuorodų į kito autoriaus kūrinį nebuvimu. Nagrinėjamu atveju pareiškėjos straipsnyje buvo viena nuoroda į J. Ratkevičienės magistro darbą, tačiau Kontrolierius šio nuorodos pateikimo tinkamumo nevertino, nors, kaip matyti iš pareiškėjos argumentų, būtent dėl minėtos nuorodos buvimo ji nesutinka su išvada, kad jos mokslinis straipsnis yra plagiatas. Teismo vertinimu, tik įvertinus citavimo tinkamumą, galima daryti išvadą dėl plagijavimo“.

Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimą 2015 m. lapkričio 20 d. ir lapkričio 23 d. apeliaciniais skundais apskundė abi ginčo šalys. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, išnagrinėjęs apeliacinius skundus, 2017 m. balandžio 10 d. nutartimi apeliacinius skundus atmetė,

palikdamas Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimą nepakeistą. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Anatolijaus Baranovo, Ričardo Piličiausko (kolegijos pirmininkas) ir Skirgailės Žalimienės (pranešėja), minėtoje nutartyje konstatavo, kad „<...> Kontrolieriaus <...> sprendimas privalo būti motyvuotas ir pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktu, reglamentuojančių akademinę etiką ir procedūras normomis <...> turi būti nustatytos ne pavienės faktinės aplinkybės, o juridinių faktų visetas, būtinas ir pakankamas teisės normai taikyti <...>.“

Vadovaujantis minėtais pirmos ir apeliacinės instancijos teismų procesiniais sprendimais, taip pat Mokslo ir studijų įstatymo 17 straipsnio 1 dalimi, Kontrolierius 2017 m. balandžio 24 d. pradėjo iš naujo nagrinėti 2014 m. vasario 19 d. Pareiškėjo skundą.

Nuostatų 14 punkto 2 papunktyje nustatyta Kontrolieriaus teisė „gauti iš fizinių ir juridinių asmenų informaciją, paaiškinimus, protokolus, medžiagą, duomenis ir kitus dokumentus, įstatymų nustatyta tvarka susipažinti su valstybės, tarnybos, komercinę paslaptį sudarančiais dokumentais, taip pat dokumentais, kuriuose yra informacijos apie įstatymų saugomus asmens duomenis, kurie reikalingi Mokslo ir studijų įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatytiems kontrolieriaus uždaviniams įgyvendinti“. Vertinant pateiktą teisinį reguliavimą, darytina išvada, kad Kontrolieriui yra suteikta teisė spręsti, kokia informacija, duomenys yra reikalingi akademinės etikos ir /ar procedūros pažeidimams konstatuoti.

Vadovaujantis Šiaulių universiteto darbuotojų ir studentų etikos kodekso 4.1.5 papunkčiu, kuriame nustatyta, kad mokslinės veiklos, grindžiamos sąžiningu tyrimu ir tiesos siekimu, nuostatą pažeidžia „Plagijavimas, t. y. svetimo teksto <...> pateikimas kaip savo“, galima teigti, kad plagijavimas kaip akademinės etikos pažeidimas nėra siejamas su pažeidėjo kalte. Vadinasi, ir plagijavimo rezultato – plagiatui konstatuoti plagiatoriaus kaltės etiniu požiūriu nustatymas nėra reikšmingas, t. y. pakanka teksto, pateikto tokiu būdu, kuriuo nuslepama svetima autorystė, tačiau kaltės etiniu požiūriu klausimas sprendžiamas, nustatant plagiatorių. ***Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ir pati plagijavimo sąvoka siejama su tiesos siekimu ir sąžiningumu.*** Todėl Kontrolierius, vertindamas teksto kūrinyje pateikimo būdą, vertina, ar vadovaujantis skundo medžiagoje turimomis faktinėmis aplinkybėmis, galima daryti išvadą, kad svetimas (kito autoriaus) tekstas buvo pasisavintas, ar nėra kliūčių identifikuoti ir atskirti svetimo (kito autoriaus) teksto pateikties kito autoriaus kūrinyje. **Kvalifikuojant plagiatą kaip pateiktį tekste yra reikšmingos ne pačios plagijavimo priežastys ir ne tai, ar plagijuota buvo tyčia ar ne, bet svetimo (kito autoriaus) teksto pateikimo būdas, todėl „aplinkybių, susijusių su ginčo straipsnio rašymu“ įrodinėjimas ir pareiškėjos pozicija plagiato kvalifikavimo tikslu nėra reikšminga.**

Nagrinėjamame kontekste pateiktina hipotetinė situacija: akademinės bendruomenės narys x nuplagijuoja atskiras dalis iš Justino Marcinkevičiaus kūrinio „Vėjo malūnai“: „*Sustingę mintys tarsis girnos / vienam neperžengtam taške. / Jų sąžinės kaip miltai grynos, / jų nuodėmių našta tuščia. / Dar jie gyvi. Ir bando gūžtis, / galvodami: gal bus geriau... / Supranta: vienas vėjo gūsis / dar šiąnakt gali juos nugriaut. / Nesurasto, o taip ieškoto, / po debesų sunkiu išu / jie laukia savo Don Kichoto / ir tikisi garbingai žūt.*“ Po penkiolikos metų akademinės bendruomenės narys x publikuoja kūrinį savo vardu. Po to miršta.

Ar tam, kad Kontrolierius priimtų sprendimą, kuriuo konstatuotų, kad akademinės bendruomenės narys x nuplagijavo kito autoriaus (šiuo atveju J. Marcinkevičiaus) eiles, ir tokiu būdu informuotų visuomenę apie nustatytą akademinės etikos pažeidimą, būtina išklausti asmens, kuris

nuplagijavo, paaiškinimus? Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Kontrolierius netaiko sankcijų, tik konstatuoja akademinės etikos pažeidimus. Sankcijas gali taikyti tik pačios mokslo ir studijų institucijos, besivadovaudamos savo vidaus teisės aktais ir priimdamos atitinkamus valinius aktus. Hipotetinės situacijos kontekste nekonstatavus akademinės etikos pažeidimo kiti autoriai ir toliau galėtų cituoti akademinės bendruomenės narį x, nenurodydami tikrojo kūrinio autoriaus, tokiu būdu darydami dar didesnę žalą tikrajam kūrinio autoriui.

Pažymėtina, kad Kontrolierius, nustatydamas akademinės etikos pažeidimą, jį grindžia ne teisės, bet etikos normomis, įtvirtintomis mokslo ir studijų institucijų etikos kodeksuose, ir akademinės etikos pažeidimą kvalifikuoja, atsižvelgdamas į mokslo ir studijų institucijos etikos kodekso normas (-ų) turinį. Vadovaujantis akademinės etikos normomis, kurios yra įtvirtintos akademinės etikos kodeksuose, kurie nėra teisės aktai, pažeidimo nustatymo atveju negali būti pagal analogiją taikytinas teisės pažeidimo sudėties nustatymo kriterijus. Teisės aktu, reglamentuojančių akademinę etiką, kurių normomis galėtų būti grindžiamas Kontrolieriaus sprendimas, kuriuo konstatuojamas akademinės etikos pažeidimas, nėra.

Kontrolierius, nesutikdamas su teismo pozicija, 2017 m. balandžio 24 d. raštu Nr. S-186 kreipėsi į I. Baliulę teismo procesiniuose dokumentuose nurodytu gyvenamosios vietos adresu, pranešdamas apie pradėtą iš naujo nagrinėti skundą, taip pat kviesdamas atvykti į Tarnybą paaiškinti skundo aplinkybes. Raštas grįžo neįteiktas, pakartotinai išsiųstas 2017 m. gegužės 23 d. raštas taip pat neįteiktas.

2017 m. balandžio 25 d. Kontrolierius raštu Nr. S-188 kreipėsi į Šiaulių universitetą, kuris 2017 m. balandžio 25 d. raštu Nr. S-475-(1.1) informavo, kad „<...> universitetas nutraukė darbo santykius su <...> katedros docente Irena Baliule“.

2017 m. liepos 19 d. Kontrolierius raštu Nr. S-320 kreipėsi į VĮ Registrų centro Gyventojų registro departamentą prašydamas pateikti informaciją apie deklaruotą I. Baliulės gyvenamąją vietą. 2017 m. liepos 21 d. raštu Nr. GR. 4A-1281 gauta pažyma patvirtinanti, kad deklaruota I. Baliulės gyvenamoji vieta sutampa su teismo procesiniuose dokumentuose nurodytu gyvenamosios vietos adresu.

Kontrolierius, atsižvelgdamas į tai, kad viešojoje erdvėje rasta informacija apie tai, kad I. Baliulė galimai dirba Šiaulių turizmo informacijos centre, 2017 m. liepos 19 d. raštu Nr. S-319 kreipėsi į I. Baliulę išsiųsdamas raštą minėto centro el. paštu. Atsakymas į paklausimą iki šio sprendimo priėmimo dienos nebuvo gautas, tačiau po to kai Kontrolierius kreipėsi į Šiaulių turizmo informacijos centrą, su Tarnyba telefonu susisiekė I. Baliulės advokatė Laura Augustinavičienė (toliau – advokatė).

2017 m. liepos 27 d. gautas advokatės 2017 m. liepos 20 d. raštas „Dėl informacijos suteikimo“, kuriame nurodoma, kad „<...> [I. Baliulė] visas aplinkybes, kuriomis grindė savo nesutikimą su Kontrolieriaus sprendimu, jau yra išsamiai nurodžiusi skunde Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai, taip pat Vilniaus apygardos administraciniam teismui ir Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, todėl atliekant pakartotinį tyrimą, prašo Kontrolieriaus atsižvelgti į ginčo metu nurodytus motyvus bei išsamiai ištirti [I. Baliulės] ginčo metu nurodytas aplinkybes. Be aukščiau nurodytų aplinkybių, [I. Baliulė] prašo paaiškinti, kokius pažeidimus nagrinėja Kontrolieriaus tarnyba, t. y. ar Kontrolieriaus tarnyba priima nagrinėti visus prašymus nepriklausomai nuo pažeidimo padarymo dienos, t. y. įvykusius ir prieš 1 (vienerius) metus, ir prieš

10 (dešimt) metų, ir prieš daugiau metų?⁴ Raštu advokatė taip pat paprašė Kontrolieriaus pateikti Pareiškėjo „skundą, prie skundo pridėtus įrodymus bei kitus byloje esančius dokumentus, kurių pagrindu Kontrolierius atliko tyrimą ir priėmė sprendimą <...>.“

2017 m. rugpjūčio 25 d. Kontrolierius raštu Nr. S-358 pateikė prašomą informaciją – skundą ir prie jo pridėdamus dokumentus, taip pat pažymėjo dalyje dėl senaties, kad „šiuo klausimu <...> jau pasisakė <...> Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2017 m. balandžio 10 d. nutartyje (administracinės bylos Nr. eA-131-822/2017)“, pagal pareiškėjos Irenos Baliulės skundą atsakovei Tarnybai dėl sprendimo panaikinimo“.

2017 m. rugsėjo 29 d. gautas advokatės 2017 m. rugsėjo 19 d. raštas „Dėl 2017-08-25 akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos rašto Nr. S-358“, kuriame dar kartą pažymima, kad „<...> įvertintus 2017-08-25 Kontrolieriaus pateiktą Skundą ir su juo susijusią medžiagą, Pareiškėja pažymi, kad palaiko visas savo ankstesnio Skundo nagrinėjimo metu Kontrolieriui, Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai, Vilniaus apygardos administraciniam teismui bei Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui nurodytas aplinkybes <...>. [I. Baliulei] susipažinus su Kontrolieriaus pateikta medžiaga naujos aplinkybės nepaiškėjo, todėl [I. Baliulės] nuomone, Kontrolierius turėtų remtis visais ankstesnio tyrimo ir bylos nagrinėjimo metu Pareiškėjos nurodytais motyvais. <...> Pažymėtina ir tai, kad kaip jau nurodėme savo ankstesniuose skunduose, nėra nustatyta vieningos plagijavimo sąvokos nei teisės aktuose, nei teismų praktikoje, todėl, atsižvelgiant į tai, kad konkretus atvejis gali būti laikomas plagijavimu ir ar tokie veiksmai gali būti laikomi akademinio nusižengimu, kiekvienu atveju Kontrolierius **privalo** nustatyti atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, įvertinus aplinkybių visumą, t. y. turi vertinti tiek citavimo reikalavimus, taip pat privalo vertinti subjekto tikslus, motyvus, teksto išraiškos formą, visą teikto pateikimo kontekstą, taip pat atsižvelgti į subjekto asmenines savybes, profesinį vertinimą, kitas aplinkybes. <...> [I. Baliulės] nuomone, Kontrolierius privalo vadovautis teisės aktais, kurie reglamentuoja autorines teises, nes plagijavimas aiškintinas, kaip svetimo teksto pateikimas, kaip savo. Taigi, tai yra tam tikra sukčiavimo forma, kuomet pasisavinamos kitų asmenų mintys, idėjos, kūrybinė, mokslinė veikla, išreikštos tų asmenų sukurtuose tekstuose. **Pažymime, kad Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 22 str. yra nustatytos specialios kūrinio panaudojimo mokymo ir mokslinių tyrimų tikslais taisyklės, į kurias Kontrolierius priimant sprendimą, privalo atsižvelgti. <...> Norime atkreipti Kontrolieriaus dėmesį, kad tokio teksto straipsnyje galėjo būti apytiksliai iki 5 proc. J. Ratkevičienės magistro darbo (kurio apimtis 60 p.). Iš to darytina išvada, kad straipsnyje panaudojo labai mažą magistro darbo dalį. Taigi, pažymėtina, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 22 str., šio autoriaus šaltinio panaudojimas atitiko įstatymo reikalavimus dėl autoriaus teisių, nes buvo panaudotas trumpas teisėtai išleistas kūrinys, išverstas į rusų kalbą, panaudojimo tikslas buvo mokslinis, kūrinio autorę Pareiškėja informavo apie straipsnio rengimą, o už straipsnio publikavimą atlyginimo ar kitos materialinės naudos [I. Baliulė] negavo. <...> Pritariame [Šiaulių universiteto etikos komisijos] išdėstytai nuomonei, kad vadovas ir studentė greičiau galėtų būti vertinami kaip bendra autoriai, nes vadovas pateikė temos idėją, patarė, konsultavo ir kitaip prisidėjo prie galutinio darbo rezultato. <...> Kadangi [I. Baliulė] visas aplinkybes jau yra išsamiai išdėščiusi anksčiau, taip pat nurodė šiame rašte, manome, kad pagrindo duoti papildomus paaiškinimus Kontrolieriui nėra. Galiausiai pažymėtina ir tai, kad [I. Baliulė] jau nedirba Šiaulių universitete ir nevykdo jokių kitų su akademinė veikla susijusių funkcijų, todėl Skundo nagrinėjimas yra netikslingas <...>. Vadovaujantis**

⁴ Čia ir toliau Sprendime – pabraukta mūsų.

aukščiau nurodytais motyvais Kontrolieriaus prašome: – priimti sprendimą įvertinus visas anksčiau bei šiame rašte nurodytas aplinkybes; – paaiškinti, kokius pažeidimus nagrinėja Kontrolieriaus tarnyba, ar Kontrolieriaus tarnyba priima nagrinėti visus prašymus nepriklausomai nuo pažeidimo padarymo dienos, t. y. įvykusius ir prieš 1 (vienerius) metus, ir prieš 10 (dešimt) metų, ir prieš daugiau metų? – įvertinti, ar yra pagrindas kreiptis į Konstitucinę Teismą ir esant pagrindui kreiptis į Konstitucinę Teismą dėl įstatymų ir poįstatyminių aktų atitikties Konstitucijai ištyrimo.“

Kontrolierius atsakydamas į advokatės paklausimą pažymėjo, „kad senaties taikymas akademinės etikos ir procedūrų srityje yra nesuderinamas su akademinės bendruomenės, taigi ir visos visuomenės interesu, todėl Kontrolierius nemato pagrindo kreiptis į Konstitucinę teismą“.

Atkreiptinas dėmesys, kad Vilniaus apygardos administracinis teismas 2015 m. lapkričio 9 d. sprendime (administracinėje byloje Nr. eI-7418-629/2015) pažymėjo, „kad Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo 2 str. nurodyta, kad Lietuvos Respublikos valstybinė kalba yra lietuvių kalba, o šio įstatymo 3 str. įtvirtinta nuostata, kad Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai priimami ir skelbiami valstybine kalba. Pagal [Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo] 32 str. 1 d. administracinės procedūros kalba – valstybinė lietuvių kalba. Sistemiskai aiškinant minėtas teisės aktų nuostatas, darytina išvada, kad viešojo administravimo subjektų dokumentai turi būti tvarkomi valstybine kalba, tačiau Kontrolierius, lygindamas šį tekstą su J. Ratkevičienės magistro darbu, [I. Baliulės] straipsnio į lietuvių kalbą neišsivertė, o vertė į rusų kalbą atitinkamas J. Ratkevičienės magistro daro dalis.“

Kontrolierius, nesutikdamas su teismo aukščiau išdėstyta pozicija, tačiau siekdamas užkirsti kelią pakartotinėms *sisteminio teisės aktų aiškinimo klaidoms*, kreipėsi į vertėjus prašydamas išversti I. Baliulės straipsnį iš rusų kalbos į lietuvių kalbą, atliko I. Baliulės straipsnio vertimo lietuvių kalba palyginimą su J. Ratkevičienės magistro darbu (žr. 1 priedą, kuris yra neatsiejama šio Spėndimo dalis) ir parengė sutapčių analizę.

Tačiau pastebėtina, kad Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 19 straipsnio 1 dalis nustato, kad „Administracinė procedūra – pagal šį įstatymą yra viešojo administravimo subjekto atliekami privalomi veiksmai nagrinėjant skundą apie viešojo administravimo subjekto veiksmams, neveikimu ar administraciniais spėndimais galimai padarytą asmens, nurodyto skunde, teisių ir teisėtų interesų pažeidimą ir priimant dėl to administracinį spėndimą.“ Šiuo atveju Kontrolierius, priimdamas spėndimą, vertino ir nagrinėjo I. Baliulės veiksmus, kuri nėra viešojo administravimo subjektas, todėl minėta įstatymo nuostata negali būti taikoma Kontrolieriaus priimtam spėndimui. Antra, spėndimas buvo priimtas sugretinus du tekstus: J. Ratkevičienės magistro darbo dalis lietuvių kalba ir I. Baliulės straipsnio dalis rusų kalba. Tarpusavyje gretinti tekstai nebuvo versti, o lyginti jų originalai, o pats Kontrolieriaus 2014 m. gruodžio 23 d. priimtas spėndimas Nr. SP-18 surašytas lietuvių kalba, todėl negalėjo pažeisti Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų.

Nagrinėjimo atveju kontekste keltinas klausimas, ar tuo atveju, jei akademinės bendruomenės narys, nuplagijavęs kūrinių anglų kalba, publikuos jį taip pat anglų kalba, Kontrolierius privalės *dokumentus tvarkyti valstybine kalba* ir atlikti visų tekstų vertimus į lietuvių kalbą ir tik išverstus tekstus galės lyginti tarpusavyje, ar galės vadovautis proceso ekonomiškumo, koncentruotumo ir protingumo principais ir tekstus lyginti originalų kalbomis?

Kontrolierius, atlikdamas tyrimus dėl akademinės etikos pažeidimų, pirmiausia pažeidimą vertina etikos aspektu, tačiau gali atsižvelgti ir į teisinį su akademinė etika susijusių pažeidimų

reglamentavimą. Plagiatas yra vienas iš akademinės etikos pažeidimų, siejamų su sąžiningumo principu, ir tai yra etinė, o ne teisinė sąvoka. Etika – moralės sinonimas. Etikos norma yra įsipareigojimas, o ne įpareigojimas. Paprastas plagiatas suprantamas kaip meno darbų, kūrinių ar mokslo idėjų turinio ar žodžių pasisavinimas, nenurodant originalo. Plagiatas gali pasireikšti įvairiais būdais: kopijuojant ir įterpant (angl. copy & paste), sukompilijuojant ir įterpant (angl. shake & paste), perfrazuojant, verčiant, plagijuojant struktūrą, saviplagijuojant ir t. t.

Įvairiai pasireiškiančių plagiato formų draudimas gali būti nustatytas ir teisėje. Pavyzdžiui, teisėje autorinio teksto citavimo reikalavimai buvo nustatyti dar 1886 m. Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (jos 1979 m. versijos) 10 str. 1 ir 3 punktuose, kuriuose numatoma, kad leidžiama cituoti kūrinių, jeigu nurodomas šaltinis ir autoriaus vardas (Lietuvoje įsigaliojo 1994 m. gruodžio 14 d.). Nuo 1999 m. birželio 9 d. galiojančio 1999 m. gegužės 18 d. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (Nr. VIII-1185) 21 str. 2 d. yra nustatyta, kad „cituojant turi būti nurodomas citatos šaltinis ir autoriaus vardas, jeigu jis yra nurodytas kūrinyje, iš kurio citata paimta“. Nuo 2003 m. gegužės 1 d. galiojančio Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 191 str. yra draudžiamas autorystės pasisavinimas.

Lietuvių kalbos žodyne nurodyta, kad plagiatas – *svetimos autorystės, svetimo veikalo ar išradimo pasisavinimas; pats toks paskelbtas veikalas ar išradimas.*⁵

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos išaiškinimu *plagiatas – tai kito autoriaus intelektualinio kūrinio visumos arba jo dalies pateikimas kaip savo paties, jį pasisavinant arba kopijuojant.*⁶

Oksfordo universiteto aiškinimu *plagiatas – tai kitų asmenų darbų ar idėjų pristatymas kaip savo su ar be jų sutikimo, įterpiant tai į savo darbą be visaverčio tikrojo autoriaus pripažinimo (nuorodos). Plagiatas gali būti tyčinis arba netyčinis (ar neatsargus). Kitų asmenų tekstų perfrazavimas pakeičiant kelis žodžius ir žodžių tvarką ar atidžiai pagal jų argumento struktūrą, yra plagijavimas, jei nepateikiama tikrojo informacijos šaltinio nuoroda. Pereinančios nuorodos gali ir neužtekti, svarbu užtikrinti, kad nebūtų sukurtas klaidinantis įspūdis, kad perfrazuotas sakinytis ar sukeista idėjų eilė yra visiškai nauja. Visos citatos visuomet privalo būti pažymėtos citavimo taisyklėse nurodytais ženklais ir turėti atitinkamą nuorodą į informacijos šaltinį. Skaitytojui visada turi būti aišku, kurios darbo dalys yra autoriaus savarankiškos ir kur yra atsižvelgiama į kito autoriaus idėjas, kalbą. Labai svarbu cituoti taisyklingai taip pat, kaip ir sudaryti informacijos šaltinių sąrašą. Citatos šaltinį privaloma nurodyti naudojant išnašą ar tekstinę nuorodą. Į informacijos šaltinių sąrašą negalima įtraukti nuorodų, kuriomis iš tikrųjų nebuvo naudojama. Jeigu nėra galimybės prieiti prie pirminio informacijos šaltinio, cituojant privaloma nurodyti, kad informacijos šaltinis yra antrinis, t. y. kitas tekstas.*⁷

2012 m. Lietuvos mokslininko kodekse nurodoma, kad „publikacijų autoriai nurodo ir objektyviai įvertina pirminius šaltinius bei publikacijas nagrinėjamu klausimu. Būtinai yra cituojami darbai, kurių rezultatai ir išvados prieštarauja skelbiamos publikacijos duomenims ir teiginiams. Bet kurios idėjos, teksto dalys, lygtys paimtos iš kitų publikacijų cituojant turi būti tinkamai priskirtos jų autoriams. Kitų autorių mokslo duomenų skelbimas nenurodant šaltinių yra laikomas plagijavimu – grubiu mokslininko etikos pažeidimu.“⁸

⁵ Lietuvių kalbos žodynas [prieiga per: <http://www.lkzd.lki.lt/Zodynas/Visas.asp>]. Žiūrėta 2017 m. spalio 11 d.

⁶ Valstybinė lietuvių kalbos komisija [prieiga per: <http://terminai.vlkk.lt/pls/tb/tb.search>]. Žiūrėta 2017 m. spalio 11 d.

⁷ Oksfordo universitetas. Plagiatas. Pažodinis mūsų vertimas iš informacijos studentams [prieiga per: <https://www.ox.ac.uk/students/academic/guidance/skills/plagiarism?wssl=1>]. Žiūrėta 2017 m. spalio 9 d.

⁸ Lietuvos mokslų akademija. Lietuvos mokslininko kodeksas [prieiga per: <http://www.lma.lt/mokslininko-etikos-kodeksas>]. Žiūrėta 2017 m. spalio 12 d.

Vykdydamas savo uždavinius, Kontrolierius 2015 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. V-16 patvirtino Mokslo ir studijų institucijų akademinės etikos kodeksų priėmimo, įgyvendinimo ir priežiūros rekomendacijas (toliau – Rekomendacijos), kuriose išdėstė pavyzdinį visuotinai akademinės bendruomenės pripažįstamų akademinų vertybių sąrašą. Rekomendacijų trečiame skirsnyje yra nurodyti mokslinės veiklos etikos reikalavimai, t. y. *mokslinė veikla turi būti grindžiama sąžiningu tyrimu ir tiesos siekimu, o tyrėjo elgesys – moralumu ir socialiai atsakingu elgesiu. Pripažindami tiesą ir pažinimą aukščiausiu mokslinės veikos siekiu, tikėdamiesi pasitikėjimo ir teisingo savo pasiekimų įvertinimo, akademinės bendruomenės nariai, vykdantys mokslinę veiklą, įsipareigoja vadovautis akademinio sąžiningumo principu. Akademinio sąžiningumo principą mokslinėje veikloje pažeidžia tokia veika, kaip padirbinėjimas, klastojimas, plagijavimas.*

Plagijavimo sąvoka Rekomendacijose apibrėžiama, kaip idėjų, duomenų ar tekstų nusavinimas nenurodant jų autoriaus, t. y. svetimų idėjų pateikimas kaip savų. Būdingi plagijavimo atvejai:

- pateiktas svetimas tekstas be citavimo ženklų – kabučių arba kitokio pobūdžio išskyrimo iš viso teksto (pavyzdžiui, atskira pastraipa, kursyvu);

- perpasakojant arba cituojant svetimą idėją, iliustracinę medžiagą ar duomenis nenurodytas tikslus šaltinis.⁹

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2 straipsnio 29 dalyje pateikiama kūrinio sąvoka – tai originalus kūrybinės veiklos rezultatas literatūros, mokslo ar meno srityje, nepaisant jo meninės vertės, išraiškos būdo ar formos. To paties įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad autorių teisių objektai – originalūs literatūros, mokslo ir meno kūriniai, kurie yra kokia nors objektyvia forma išreikštas kūrybinės veiklos rezultatas, o to paties straipsnio 2 dalies 3 punkte pažymėta, kad autorių teisių objektas, be kitų išvardintų šiame straipsnyje, yra rašytiniai ir žodiniai kūriniai. To paties įstatymo 22 straipsnis numato kūrinio atgaminimą mokymo ir mokslinių tyrimų tikslais. 22 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „be kūrinio autoriaus ar kito šio kūrinio autorių teisių subjekto leidimo ir be autorinio atlyginimo, tačiau nurodžius, jei tai įmanoma, naudojamą šaltinį ir autoriaus vardą, leidžiama: 1) kaip pavyzdį nekomerciniais mokymo ir mokslinių tyrimų tikslais atgaminti, viešai paskelbti ir viešai rodyti **nedidelius** teisėtai išleistus ar viešai paskelbtus kūrinius ir trumpas teisėtai išleistų ar viešai paskelbtų kūrinių ištraukas tiek originalo kalba, tiek išverstus į kitą kalbą, kiek tai susiję su mokymo programomis ir **neviršija mokymui ar moksliniam tyrimui reikalingo masto**; <...>.“

Lietuvos teismai taip pat pripažįsta *mokslinio nesąžiningumo sąvoką*, kurią aiškina taip: „mokslinis sąžiningumas yra kildinamas iš bendrojo sąžiningumo (*bona fides*), nustatomo pagal du kriterijus – objektyvųjį ir subjektyvųjį. Sąžiningumas objektyviuoju kriterijumi yra toks žmogaus elgesys, kuris atitinka protingumo ir teisingumo principų reikalavimus, subjektyvusis – nusako asmens psichikos būklę konkrečioje situacijoje, analizuojant tai, ar galėjo asmuo ką nors žinoti, daryti ar nedaryti, atsižvelgdamas į savo amžių, išsimokslinimą, gyvenimo patirtį, išprusimą, kitas faktines bylos aplinkybes.“ (Kauno apylinkės teismo 2014 m. balandžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-2558-773/2014).

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad „<...> reikalavimai atskleisti mokslinių rezultatų santykį su kitų tyrėjų duomenimis bei nurodyti panaudotos literatūros sąrašą užkerta kelią plagijavimui“. Toje pačioje byloje teisėjų kolegija pažymėjo, kad „**vien tai, kad vėliau priimti teisės**

aktai expressis verbis plagiata įvardijo kaip vieną iš mokslininko nesąžiningumo formų, savaime nereikia, kad iki tol plagiatas nebuvo laikomas neteisėtu. <...> sprendžiant dėl asmeniui suteiktų teisių, svarbu jų neabsoliutinti ir jas vertinti atsižvelgiant ne tik į šio asmens, bet ir į visos visuomenės interesus“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-551-611/2015).

Atlikus Straipsnio palyginimą su Magistro darbu (žr. 1 priedą) nustatyta:

1) sutaptys didelės, t. y. Straipsnį lyginant su Magistro darbu matyti, kad Straipsnis iš esmės parengtas pašalinant dalį informacijos iš Magistro darbo, perfrazuojant ir sutrumpinant);

2) sutaptys iš esmės pažodinės (skirtumai nulemti vertimo, neesminiai, redakcinio pobūdžio);

3) sutaptys tarp Straipsnio ir Magistro darbo turinio atžvilgiu yra nuoseklios (Straipsnyje Magistro darbo dalys išdėstytos šia puslapių seka: 3, 4, 5, 6, 28, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 49, 49 ir 6 puslapis (pastarasis – Straipsnio išvada iš Magistro darbo įžangos);

4) Straipsnyje sutaptys su Magistro darbu pateikiamos kaip paties autoriaus mintys, neskiriamos naudojant kitokį šriftą ir / ar kitus stiliaus ir formatavimo įrankius;

5) Straipsnio 259 puslapio apatinėje paraštėje, t. y. jau po 7 pastraipų, kurios sutampa su Magistro darbu, yra pateikta išnaša, žyminti, kad „straipsnyje panaudoti faktai iš magistrės J. Ratkevičienės baigiamojo darbo (2010 m.). Mokslinis vadovas – I. Baliulė.“ Po šios išnašos aptinkamos sutaptys likusiose 10 pastraipų, po kuriomis nėra jokių nuorodų į Magistro darbą;

6) vienintelėje Straipsnio išnašoje nurodyti „tyrimo faktai“ nei pastraipoje, nei pačiame Straipsnyje nėra išskirti kabutėmis ar kitais skiriamais ženklais, nėra aišku, kokie konkretūs minimi faktai ir kokia apimtimi yra panaudoti Straipsnyje;

7) pažymėtina, kad Straipsnyje nustatytos sutaptys ne vien *faktai*, bet ir Magistro darbo autoriaus loginė darbo struktūra, pasirinkti cituojami autoriai (D. Maingueneau, P. Bourdieu, T. Eagleton etc.) ir analizuojami kūriniai – tapatūs;

8) Straipsnyje daromi iš esmės tapatūs apibendrinimai, išvados, kurie negali būti traktuojami kaip „tyrimo faktai“, pvz.:

I. Straipsnyje teigiama: „Visuose šiuose romanuose kalbama apie tarybinį laiką – toks yra romanų kontekstas, kuris nors ir nepastebimai, tačiau keičiasi“, Magistro darbe – „visi [tekstai] kalba apie sovietmetį, kuris yra pastarųjų kontekstas, nors ir nežymiai, bet visgi kintantis“;

II. Straipsnyje teigiama: „[romane] rašytojas išdrįso parodyti kolektyvizacijos pasekmes“, Magistro darbe – „romane išdrįstama parodyti kolektyvizacijos pasekmes“;

III. Straipsnyje teigiama: „Būtent pastarasis klausimas žadina postmodernistinio žmogaus susidomėjimą (intriga, žaidimas, demistifikacija) ir iškelia tikslą nupūsti dulkes nuo gana pamirštos literatūrinės produkcijos, pažymėtos amžinu „kokybės“ ženklu: pagaminta TSRS.“ Magistro darbe – „Būtent pastarasis klausimas žadina postmodernaus žmogaus interesą (intriga, žaidimas, demi(s)tifikacija...) ir iškelia tikslą nupūsti kosmoso dulkes nuo gerokai primirštos literatūrinės „produkcijos“ su amžiams įsispaudusiu „kokybės“ ženklu: pagaminta SSRS.“ ir kt.

Atsižvelgiant į tai, kad Straipsnyje panaudotos ir pateiktos kaip savo kito autoriaus, t. y. Irenos Baliulės studentės Jurgitos Ratkevičienės, Magistro darbo dalys; ženklų, nurodančių Magistro darbo atitinkamų dalių panaudojimo Straipsnio tekste nenurodyta, sutaptys plačios, nuoseklios, skirtumai nulemti atlikto vertimo, sutrumpinant ar perfrazuojant mintį, redakcinio pobūdžio, konstatuotina, kad Irena Baliulė, būdama Šiaulių universiteto akademinės bendruomenės nare, pažeidė Šiaulių universiteto darbuotojų ir studentų etikos kodekso 4.1.5

papunktį, kuriame nustatyta, kad mokslinės veiklos, grindžiamos sąžiningu tyrimu ir tiesos siekimu, nuostatą pažeidžia „Plagijavimas, t. y. svetimo teksto <...> pateikimas kaip savo“ ir Mokslo ir studijų įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 2 ir 9 punktuose įtvirtintus akademinės etikos ir intelektualinės nuosavybės teisių užtikrinimo principus.

Atsižvelgiant į tai, kad Straipsnyje nėra aiškiai nurodyta konkrečių panaudotų kito autoriaus „tyrimo faktų“, jų apimties, pateikta nuoroda „tyrimo faktai“ Straipsnio 259 puslapyje vertintina kaip klaidinanti, todėl neatitinkanti sąžiningumo kriterijaus, konstatuotina, kad Irena Baliulė, būdama Šiaulių universiteto akademinės bendruomenės nare, pažeidė Mokslo ir studijų įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintą akademinės etikos principą, kuris apibrėžtas 4 straipsnio 2 dalyje, ta dalimi, kurioje nustatyta, kad akademinė etika – visuma visuotinai pripažintų vertybių, užtikrinančių mokslo ir studijų proceso skaidrumą, sąžiningumą, teisingumą, šiame procese dalyvaujančių asmenų atsakingumą, pasitikėjimą, pagarbą.

Atkreiptinas dėmesys į Irenos Baliulės advokatės teiginį, kad „straipsnyje galėjo būti apytiksliai iki 5 proc. J. Ratkevičienės magistro darbo (kurio apimtis 60 p.). Iš to darytina išvada, kad straipsnyje panaudojo labai mažą magistro darbo dalį“. Nagrinėjamo atvejo kontekste (Magistro darbas – ~ 60 lapų, Straipsnis – ~8 lapai), pažymėtina, kad akademinės etikos pažeidimą lemia ne skaičiai ar procentinės išraiškos.

Hipotetinė situacija: jeigu autorius panaudoja 1-ą Maironio eilėraščio „Trakų pilis“ posmą (toliau – Eilėraštis) ir prideda 2-ą savo kūrybos posmą, tai lyginant Eilėraščio ir naujo kūrinio tekstus, sutaptis bus 50 %, t. y. 1-as posmas iš 2-jų. Jei nėra laikomasi citavimo taisyklių ir nenurodoma, kad 1-as posmas yra Maironio, tada tai traktuojama kaip plagiatas, jei laikomasi citavimo taisyklių ir pateikiama nuoroda, tai – sutaptis.

PAVYZDYS

Jeigu autorius panaudoja 1-ą Maironio eilėraščio „Trakų pilis“ posmą (toliau – Eilėraštis) ir prideda 2-ą savo kūrybos posmą, tai lyginant Eilėraščio ir naujo kūrinio tekstus, sutaptis bus 50 %, t. y. 1-as posmas iš 2-jų.

Pirmas posmas:

*Pelėsiams ir kerpėm apaugus aukštai
Trakų štai garbinga pilis!
Jos aukštus valdovus užmigdė kapai,
o ji tebestovi dar vis.
Bet amžiai bėga, ir griūvančios sienos
kas dieną nyksta, apleistos ir vienos!*

Antras posmas:

*Pilis didinga, pilis valdovų,
Pilis didinga, pilis milžinų,
Pilis didinga, pilis galinga,
Pilis didinga, pilis senoji,
Pilis didinga, pilis nemirtinga,
Pilis didinga, pilis...*

Jei nėra laikomasi citavimo taisyklių ir nenurodoma, kad 1-as posmas yra Maironio, tada tai traktuojama kaip **plagiatas**, jei laikomasi citavimo taisyklių ir pateikiama nuoroda, tai – **sutaptis**. Naudojant 1-ą Maironio Eilėraščio posmą ir pridėjus 999-is savo kūrybos posmus, lyginant seną ir

naują tekstus, sutaps 0,1 % teksto, tai yra 1-as posmas iš 1000-io. *Abiem šiais atvejais skiriasi tekstų sutapčių procentinė išraiška, tačiau nesilaikant citavimo taisyklių ir nepateikiant nuorodos į informacijos šaltinį, Maironio Eilėraščio 1-as posmas bus suvokiamas kaip plagiatas. Net ir 0,1 % teksto gali būti plagiatas.*

Taigi, aukščiau pateiktas teiginys yra nesuderinamas su akademinės etikos vertybėmis ir yra žeminantis visą akademinę bendruomenę. Pastebėtina, kad nagrinėjamu atveju, nors ir buvo panaudota Straipsnyje, kaip advokatė teigia, „labai [maža] magistro darbo [dalis]“, tačiau lyginant patį Straipsnį su Magistro darbu, matyti, kad ~ 2/3 dalys viso Straipsnio laikytinos sutrumpinta, perfrazuota, iš esmės parengtos Magistro darbo pagrindu, todėl tokie I. Baliulės veiksmai vertintini kaip didelės apimties svetimo kūrinio pasisavinimas. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 22 straipsnis negali būti taikomas.

Atsižvelgiant į tai, kad tuo metu, kai Irena Baliulė parengė ir pateikė Straipsnį pažeisdama kitų autorių teises, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 191 straipsnis numatė baudžiamąją atsakomybę už autorystės teisių pasisavinimą, Kontrolieriaus surinktą informaciją persiunčia teisės saugos institucijoms.

Kontrolierius, išanalizavęs ir įvertinęs pateiktą informaciją ir ją patvirtinančius dokumentus bei teisinį reglamentavimą, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 17 straipsnio 11 dalies 1, 5 ir 6 punktais,

n u s p r e n d ė:

1. Informuoti Pareiškėją, Irena Baliulę, Šiaulių universitetą apie nustatytus buvusios Šiaulių universiteto akademinės bendruomenės narės akademinės etikos pažeidimus.
2. Informuoti Kultūros ministeriją ir Teisingumo ministeriją apie nukentėjusį nuo padarytų akademinės etikos pažeidimų asmenį.
3. Informuoti Generalinę prokuratūrą apie nustatytą Irenos Baliulės veiką, turinčią nusikalstamos veikos požymių.

Kontrolieriaus sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius

Vigilijus Sadauskas

ORIGINALAUS STRAIPSNIO, STRAIPSNIO VERTIMO IR MAGISTRO DARBO LYGINAMOJI LENTELĖ

Puslapis	<p>Tarptautinės mokslinės konferencijos („XII Виноградовские чтения“; vykusios 2011 m. lapkričio 10–11 d. Maskvoje) pagrindu 2012 m. Maskvoje Maskvos pedagoginio universiteto Humanitarinių mokslų instituto mokslinių straipsnių rinkinyje „Текст, контекст, интертекст“ publikuotas Irenos Baliulės mokslinis straipsnis „Романы Йонаса Авижюса в контексте традиции и переоценки советской литературы“ (256-263 psl.)</p>	<p>Irenos Baliulės mokslinio straipsnio „Jono Avyžiaus romanai sovietinės literatūros tradicijos ir naujo jos įvertinimo kontekste“ vertimas</p>	<p>Šiaulių universiteto magistrės Jurgitos Ratkevičienės 2010 metų darbas „Jono Avyžiaus romanai: tekstas ir kontekstas“</p>	<p>Puslapis</p>
257–258	<p>Следует говорить не о конкретном романе Авижюса, а о тех романах, которые в поле литературы утвердились и стали узнаваемы как «авижюские». Такими романами следует считать «Деревню на перепутье», «Потерянный кров», «Цвета хамелеона», «Дягимай». Все эти тексты говорят о советском времени, являющемся контекстом романов хоть и незаметно, но все-таки меняющемся.</p>	<p>Kalbama ne apie konkretų J. Avyžiaus romaną, o apie tuos romanus, kurie įsitvirtino literatūriniam lauke ir tapo atpažįstami kaip „avyžiški“. Tai romanai „Kaimas kryžkelėje“, „Sodybų tuštėjimo metas“, „Chameleono spalvos“, „Degimai“. Visuose šiuose romanuose kalbama apie tarybinį laiką – toks yra romanų kontekstas, kuris nors ir nepastebimai, tačiau keičiasi.</p>	<p>Darbo tema inspiruoja mintį, kad reikia kalbėti ne apie konkretų Jono Avyžiaus romaną, o apie rašytojo romanus, kurie literatūros lauke įsitvirtino ir tapo atpažįstami kaip „avyžiški“, t. y. kaip tam tikras romano tipas. Tokiais laikytini Kaimas kryžkelėje, Sodybų tuštėjimo metas ir Degimai. Tačiau pasirinktas sociologinės analizės išeities taškas neleidžia apeiti ir „socialiausio“ Avyžiaus romano – Chameleono spalvų. Šie tekstai pasirinkti dar dėl vienos priežasties – visi jie kalba apie sovietmetį, kuris yra ir pastarųjų kontekstas, nors ir nežymiai, bet visgi kintantis.</p>	<p>3 Perfrazuota, sutrumpinta. Pasirinkti tyrimui tie patys kūriniai.</p>
258	<p>Роман «Деревня на перепутье» создавался в 1953–1964 гг., поэтому здесь писатель осмеливается показать последствия коллективизации. За это произведение писателю присуждается республиканская премия, он переведен на пятнадцать языков.</p>	<p>Romanas „Kaimas kryžkelėje“ buvo kuriamas 1953–1964 m., jame rašytojas išdrįso parodyti kolektyvizacijos pasekmes. Už šį romaną autorius buvo apdovanotas respublikine premija, jis išverstas į penkiolika kalbų.</p>	<p>Romanas Kaimas kryžkelėje (1964) rašytas 1953–1964 m. – laikotarpiu, kai revolveris, anot Juozo Erlicko, „nebebūdavo guldomas ant stalo kaip pagrindinis tarybinio gyvenimo būdo argumentas, o kukliai slepiamas stalčiuje arba prie širdies“. Todėl romane išdrįstama parodyti kolektyvizacijos pasekmes, tačiau tikrosios kaimo moralinės degradacijos ir skurdo priežastys dar nutylimos. 1966 m. pasirodo antras romano leidimas. Už Kaimą kryžkelėje rašytojui skiriama respublikinė premija, jis išverstas į 15 kalbų.</p>	<p>3 Perfrazuota, sutrumpinta.</p>
258	<p>В романе «Потерянный кров» (1, 2 кн. — 1970 г., 3 кн. — 1988 г., 4 кн. — 1989 г.) писатель, пытаясь перешагнуть через официально дозволенное, создает несколько различных, имеющих свою правду позиций персонажей, однако нетрудно отгадать, чья правда, выражаясь популярными в те</p>	<p>Romane „Sodybų tuštėjimo metas“ (1, 2 knygos – 1970 m., 3 knyga – 1988 m., 4 knyga – 1989 m.) rašytojas, stengdamasis peržengti tai, kas oficialiai uždrausta, sukuria keletą skirtingų, turinčių savo tiesą ir požiūrį personažų, tačiau nėra sunku atspėti, kieno tiesa, išsireiškiant populiariais to meto</p>	<p>Romane Sodybų tuštėjimo metas (1, 2 kn. – 1970, 3 kn. – 1988, 4 kn. – 1989) rašytojas, bandydamas peržengti oficialaus leistinumą ribą, „įsteigia“ keletą skirtingų, savo tiesą turinčių personažų pozicijų, tačiau nesunku nuspėti, kuri tiesa, populiariais „anų“ laikų terminais tariant, labiausiai atitinka „istorijos logiką“. Kita vertus,</p>	<p>3 Pažodinis.</p>

	<p>времена терминами, наиболее соответствует «логике истории». С другой стороны, романист выявляет проблемность выбора пути, откровенно говорит об оккупациях, пытается усмотреть крах истории государства. Роман переводится на 25 языков Европы и Азии, награждается республиканской и Ленинской премиями, инсценируется и экранизируется.</p>	<p>terminais, labiausiai atitinka „istorijos logiką“. Iš kitos pusės, romanistas išryškina pasirinkto kelio problematiką, atvirai kalba apie okupacijas, bando išvelgti valstybės istorijos krachą. Romanas išverstas į 25 Europos ir Azijos kalbas, apdovanotas respublikine ir Lenino premijomis, buvo inscenuotas ir ekranizuotas.</p>	<p>romanistas išryškina kelio pasirinkimo problemišumą, atvirai kalba apie okupacijas, mėgina išvelgti valstybės istorijos žlugimą. Romanas išverčiamas į 25 Europos ir Azijos kalbas, apdovanojamas respublikine ir Lenino premija, inscenuojamas ir ekranizuojamas.</p>	
258	<p>В романе «Цвета хамелеона» (1979 г.) — субъективная и эмоциональная критика партийной номенклатуры, отдельных социальных слоев: разоблачаются корыстные интересы, изображается разложившаяся мораль общества. По причине разглашения негативных проблем времени издание затягивается, а после выхода роман пользуется большой популярностью, экранизируется.</p>	<p>Romane „Chameleono spalvos“ (1979 m.) – subjektyvi ir emocinga partinės nomenklatūros, atskirų socialinių sluoksnių kritika: demaskuojami savanaudiški interesai, vaizduojama sugedusi visuomenės moralė. Dėl to, kad buvo pavaizduotos neigiamos problemos, knygos leidimas buvo užlaikomas, tačiau išleidus romanas tapo labai populiarus, buvo ekranizuotas.</p>	<p>Chameleono spalvose (1979) – subjektyvi ir emocionali partinės nomenklatūros, atskirų socialinių sluoksnių kritika: demaskuojami savanaudiški pastarųjų interesai, parodoma pakrikusi moralė. Dėl laikmečio problemų paviešinimo romano leidyba vilkinama, o tik pasirodęs romanas sulaukia didžiulio populiarumo. Ekranizuotas.</p>	3 Pažodinis.
258	<p>В романе «Дегимай» (1982 г.) создается не типичный, сугубо положительный образ партийного секретаря. Опять подвергается критике партийная номенклатура, деморализация общества, поднимаются экологические проблемы. Роман провоцировал противоречивые реакции общества, критиков и идеологов, а это в свою очередь свидетельствует о еще применяемых к прозе требованиях схематизации и частичное неследование этим требованиям. Роман избирается самой читаемой книгой года.</p>	<p>Romane „Degimai“ (1982 m.) kuriamas netipinis, labai teigiamas partinio sekretoriaus paveikslas. Vėl kritikuojama partinė nomenklatūra, visuomenės demoralizacija, keliamos ekologinės problemos. Romanas sukėlė prieštaringas visuomenės, kritikų ir ideologų reakcijas, o tai liudija apie prozai vis dar taikomus schematizacijos reikalavimus ir dalinį šių reikalavimų tyrimą. Romanas buvo paskelbtas labiausiai skaitoma metų knyga.</p>	<p>Degimuose (1982) sukuriama netipinis itin teigiamo partijos sekretoriaus paveikslas. Vėl kritikuojama partinė nomenklatūra, visuomenės demoralizacija, keliamos ekologinės problemos. Degimai išprovokuoja kontroversiškas visuomenės ir ideologų reakcijas, kurios sykiu paliudijo prozai tebetaikomus schematizmo reikalavimus (poezija modernėjimo keliu pasuka dar XX a. septintojo dešimtmečio viduryje) ir dalinį tų reikalavimų nepaisymą. Degimai išrenkami metų skaitomiausia knyga.</p>	3 Pažodinis, atsisakyta tik informacijos skliaustuose.
258– 259	<p>Говоря о тексте и контексте, французский культуролог Д. Мингено предлагает метод, не выявляющий, а стирающий грань между ними: «Условия высказывания литературного текста не являются случайными строительными лесами, от которых он может попросту избавиться, наоборот, — эти условия жизненно связаны со смыслом текста» [8: с. 27]. Таким образом, текст и контекст осознаются как втягивающие друг друга в свои</p>	<p>Kalbant apie tekstą ir kontekstą, prancūzų kultūrologas D. Maingueneau siūlo metodą, ne paryškinantį, o ištrinantį tarp jų esančias ribas: „Literatūrinio teksto išreiškimo sąlygos nėra atsitiktiniai statybiniai pastoliai, kuriais jis gali paprasčiausiai atsikratyti, o priešingai – šios sąlygos gyvybiškai susijusios su teksto prasme [8: 27 p.]. Tokiu būdu tekstas ir kontekstas interpretuojami</p>	<p>Darbe remiamasi prancūzų kultūrologo Dominique Maingueneau pasiūlytu metodu ne ryškinančiu, bet trinančiu ribą tarp teksto ir konteksto. Maingueneau pataria saugotis „visokių naivių samprotavimų apie kūrinio interioriškumą (paryškinta aut.): tartum viduje būtų „tekstas“, o aplink jį – „kontekstas“, anot jo, „literatūrinio teksto sakymo sąlygos nėra atsitiktiniai pastoliai, kuriais jis galėtų paprasčiausiai atsikratyti, anaipatol, – tos sąlygos yra gyvybiškai susijusios su</p>	3–4 Perfrazuota, iš esmės pažodinis. Pažodinis.

	<p>владения, в которых и формируются значения. Мингено понятие «литературного поля» заимствовал у П. Бурдьё [5]. Бурдьё создал теорию литературного поля, суть которой — исследование отношений между писателями, издателями, критиками и читателями. Бурдьё литературное поле и другие поля покрывает силовым полем. «Одним из самых важных предметов, по поводу которых происходит схватка в литературном поле, является понятие писателя и творчества — кто обладает силой сказать, что такое “настоящая” литература, а что уже ею не является, и таким образом одних писателей закрепить в центре поля (со всеми из этого вытекающими привилегиями), а других — вытолкнуть» [6: с. 39–40]. Сила создается и укрепляется капиталом: экономическим (деньги, имущество), культурным (знания), социальным (манера говорить, поведение, а в советских обществах социальный капитал состоит из политического капитала, который, подобно экономическому капиталу в других полях, может дать явную прибыль и привилегии, через Коммунистическую партию «заимствуя» коллективные ресурсы), символическим (престиж, имя).</p>	<p>kaip įtraukiantys vienas kitą į savo valdas, kuriose ir formuojasi reikšmės.</p> <p>D. Maingueneau „literatūrinio lauko“ sąvoką perėmė iš P. Bourdieu [5]. P. Bourdieu sukūrė literatūrinio lauko teoriją, kurios esmė – santykių tarp rašytojų, leidėjų, kritikų ir skaitytojų tyrimas. D. Bourdieu literatūrinį lauką ir kitus laukus padengia jėgos lauku. „Vienas svarbiausių dalykų, dėl kurių literatūriniame lauke vyksta kova, yra rašytojo ir kūrybos interpretavimas – kas turi galią pasakyti, kas tai yra „tikroji“ literatūra, o kuri tokia nėra, ir tokiu būdu vienus rašytojus įtvirtinti lauko centre (su visomis iš to atsirandančiomis privilegijomis), o kitus – išstumti“ [6: 39–40 p.]. Jėgą kuria ir sustiprina kapitalas: ekonominis (pinigai, turtai), kultūrinis (žinios), socialinis (kalbėjimo maniera, elgsena, o tarybinėse visuomenėse socialinį kapitalą sudaro politinis kapitalas, kuris, tarsi ekonominis kapitalas kituose laukuose, gali suteikti apčiuopiamą naudą ir privilegijas, per Komunistų partiją „skolinantis“ kolektyvinius resursus), simbolinis (prestižas, vardas).</p>	<p>teksto prasme“ . Taigi tekstas ir kontekstas suvokiamas kaip vienas kitą įtraukiantys į savo valdas, kuriose ir formuojasi reikšmės.</p> <p>Maingueneau iš Bourdieu perima kartinę literatūros lauko sąvoką. Bourdieu sukūrė literatūros lauko teoriją, kurios esmė – santykių tarp rašytojų, leidėjų, kritikų ir skaitytojų, t. y. tarp socialiai suvokiamų kaip veiklių lauko agentų tyrimas. Bourdieu literatūros ir kitus laukus apgaubia galios lauku. „Vienas svarbiausių dalykų, dėl kurių grumiamasi literatūros lauke, yra rašytojo ir kūrybos samprata – kas turi galios pasakyti, kas yra „tikra“ literatūra, o kas jau nėra ir tokiu būdu vienus rašytojus įtvirtinti lauko centre (su visomis jame gaunamomis privilegijomis), o kitus išstumti.“ Galia kuriama ir stiprinama kapitalu: ekonominiu (pinigai, turtas), kultūrinu (žinios), socialiniu (kalbėsena, elgsenos, o sovietinėse visuomenėse socialinį kapitalą sudaro politinis kapitalas, gebantis, panašiai kaip kituose laukuose ekonominis kapitalas, duoti ryškų pelną ir privilegijas, per Komunistų partiją „paveldėdamas“ kolektyvinius išteklius), simboliniu (prestižas, „vardas“).</p>	<p>5 Pažodinis.</p>
259	<p>Vозвращаясь к объекту статьи, а именно к текстам и контексту романов Авижюса, следует сказать, что статьи о творчестве и личности Авижюса исчисляются сотнями. Большая их часть написана в советское время, опубликована в культурной, официозной, специализированной, профессиональной периодике ЛССР и СССР, а также в эмигрантской печати. Отдельные монографии о жизни и творчестве Авижюса опубликовала Э. Букалене [4] и А. Бучис [3], произведения писателя широко рассматривались в работах самых известных критиков Советской Литвы. Много автобиографического,</p>	<p>Grįžtant prie straipsnio objekto, o būtent prie J. Avyžiaus romanų tekstų ir kontekstų, reikia pasakyti, kad apie J. Avyžiaus kūrybą ir asmenybę parašyta šimtai straipsnių. Dauguma šių straipsnių parašyti tarybiniais laikais, išspausdinti LTSR ir TSRS kultūrinuose, officioziniuose, specializuotuose ir profesiniuose periodiniuose leidiniuose, taip pat emigrantų spaudoje. Atskiras monografijas apie J. Avyžiaus gyvenimą ir kūrybą publikavo E. Bukelienė [4] ir A. Bučys [3], rašytojo kūrybą plačiai nagrinėjo patys žinomiausi Tarybų Lietuvos kritikai. Daug autobiografinės, autentiškos medžiagos pateikė pats J. Avyžius (straipsniai,</p>	<p>Grįžtant prie darbo objekto (Avyžiaus romanų tekstų ir kontekstų) paminėtina, kad straipsniai apie Avyžiaus kūrybą ir asmenybę skaičiuojami šimtais. Didžioji jų dalis rašyta sovietmečiu, spausdinta LSSR ir SSRS kultūrinėje, officiozinėje, specializuotoje, profesinėje periodikoje, taip pat išėivijos spaudoje. Atskiras (mini)monografijas apie Avyžiaus gyvenimą ir kūrybą išleido Elena Bukelienė (1975) ir Algimantas Bučys (1990), rašytojo kūriniai plačiai analizuoti žymiausių Sovietų Lietuvos kritikų darbuose (Jono Lankučio, Petro Bražėno, Kazio Ambraso ir kt.). Gausios autobiografinės, refleksinės ir kt. medžiagos yra pateikę pats Avyžius (straipsniai, interviu periodikoje,</p>	<p>6 Pažodinis, sutrumpintas.</p>

	<p>рефлектирующего материала предоставил сам Авижюс (статьи, интервью в периодике), часть которого собрана и издана Иреной Литвинайте-Авижёнэ [1]. Из всего этого материала воссоздается образ эпохи, литературное поле, писательские взаимоотношения, отношения между писателями и критиками¹.</p> <p>¹ В статье используются факты исследования работы магистра Ю. Раткевичене (2010 г.). Научный руководитель — И. Балюле.</p>	<p>interview periodiniuose leidiniuose), kurios dalį surinko ir išleido Irena Litvinaitė-Avyžienė [1]. Visa ši medžiaga sukuria epochos paveikslą, literatūrinį lauką, rašytojų tarpusavio santykius, santykius tarp rašytojų ir kritikų¹.</p> <p>¹ Straipsnyje panaudoti faktai iš magistrės J. Ratkevičienės baigiamojo darbo (2010 m.). Mokslinis vadovas – I. Baliulė.</p>	<p>įvairiuose sovietmečio leidiniuose, Raštuose), dalis sukaupia Irenos-Litvinaitės išleistoje knygoje Jonas Avyžius.</p> <p>Tyrimui surinkta gausi empirinė medžiaga apie rašytojo asmenybę, gyvenimą, kūrybą. Tai paties autoriaus, literatūros kritikų ir literatūrologų, leidėjų, redaktorių, kolegų rašytojų, artimųjų (žmonos) pasisakymai, interviu, kūrinių recenzijos, poleminės diskusijos, autodokumentika (laiškai, dienoraščiai, autobiografijos, prisiminimai) iš kurių lipdomas epochos vaizdas, atkuriamas literatūros laukas, rašytojų tarpusavio santykiai, rašytojų ir „literatūros tarpininkų“ ryšiai.</p>	6
259	<p>Авижюс не доверял издателям и критикам. Последствия этого недоверия наблюдаются в его романах: растянутость, многословность, назойливо повторяющееся изложение «философии» персонажа его же устами (в «Потерянном крове» — Гядиминаса). Писатель, взяв на себя роль трибуна правды, не позволял исправлять даже те места, которые редактировать, без сомнения, было бы полезно. Это способствовало тому, что он утвердился как писатель, не признающий компромиссов. Партийный билет тоже приобретен якобы для того, чтобы проходили романы, но романы именно поэтому и прошли, что партийная линия в них является прозрачно ясной.</p>	<p>J. Avyžius nepasitikėjo leidėjais ir kritikais. Šio nepasitikėjimo pasekmės jaučiamos jo romanuose: personažo (romane „Sodybų tuštėjimo metas“ – Gedimino) jo paties lūpomis dėstomos „filosofijos“ iššestumas, daugžodžiavimas, įkyrus pasikartojimas. Rašytojas, pats sau priskyres tiesos tribūno vaidmenį, neleido taisyti net tų vietų, kurias, be abejonės, būtų verta pataisyti. Tai padėjo įsigalėti nuomonei, kad jis yra kompromisų nepripažįstantis rašytojas. Partinį bilietą įgijo, atseit, tik dėl to, kad jo romanai būtų spausdinami, tačiau šie romanai ir buvo išspausdinti todėl, kad juose labai ryški partinė linija.</p>	<p>Ypač Avyžius nepasitikėjo leidėjais bei kritikais, pastarųjų, galima sakyti, neapkentė („Apspjaudė iš visų pusių ir sulindo atgal į krūmus.“). Tokios nepasitikėjimo pasekmės taip pat matomos romanuose: iššestumas, daugžodžiavimas, įkyriai besikartojantis individualios personažo „filosofijos“ dėstymas pastarojo lūpomis (pvz., Sodybose – Gedimino). Rašytojas, prisiėmęs tiesos tribūno vaidmenį redaktoriams neleido taisyti net tų vietų, kurias redaguoti neabejotinai būtų buvę pravartu: „J. Avyžius pūtėsi, neleido taisyti net pasikartojančių žodžių, pasakė – „nelipkit ant skvernu“ . Bet tai jam padėjo įsiteisinti kaip tariamai kompromisų nepripažįstančiam rašytojui. Partinis bilietas neva įgytas taip pat tik dėl to, kad praeitų romanai, tačiau romanai būtent todėl ir praėjo, kad partinė linija juose labai aiški.</p>	28 Tekstas sutrumpintas, dalis jo pažodinis arba perfrazuotas.
260	<p>Авижюс ищет правды всю жизнь и во всех романах: в «Деревне на перепутье» подвергаются критике последствия коллективизации, в «Потерянном крове» исследуются болезненные темы послевоенного времени (ссылка, резистенция, коллективизация и т. д.), в «Цветах хамелеона» критикуются институции власти и литературы, указываются истоки художественной «халтуры» и пути ее распространения, в</p>	<p>J. Avyžius tiesos ieško visą gyvenimą ir visuose romanuose: „Kaimas kryžkelėje“ kritikuojamos kolektyvizacijos pasekmės, „Sodybų tuštėjimo metas“ nagrinėjamos skausmingos pokario temos (tremtis, rezistencija, kolektyvizacija ir pan.), „Chameleono spalvos“ kritikuojamos valdžios ir literatūros institucijos, nurodomos meninės „chaltūros“ ištakos ir jos plitimo būdai, „Degimai“ visais būdais buvo kritikuojama partinė</p>	<p>Avyžius tiesos ieško visą gyvenimą: Kryžkelėse kritikuojamos kolektyvizacijos pasekmės, Sodybose siekiama skaudžių pokario (tremties, rezistencijos, kolektyvizacijos ir t. t.) temų, Chameleono spalvose velėjamos literatūrinės ir valdžios institucijos, nurodomos meninės „chaltūros“ ištakos ir jos paplitimo keliai, Degimuose kritikos negailint atseikėjama partinei nomenklatūrai ir pan. Tačiau dalis tiesos visada lieka nutylėta, nes vaga nuolat varoma nenukrypstant nuo</p>	31 Perfrazuota.

	<p>«Дягимай» по полной программе досталось партийной номенклатуре и т. п. Однако часть правды всегда остается недосказанной: в моральном и материальном упадке села обвиняются никудышные председатели колхозов («Деревня на перепутье»); в послевоенной ситуации — неспособность литовцев разобраться в «логике истории» («Потерянный кров»); люди искусства не могут быть открытыми, потому что ими управляют критики и издатели («Цвета хамелеона»); деморализацию партийной номенклатуры («Дягимай») можно связать с явным улучшением материальных условий жизни.</p>	<p>nomenklatūra ir pan. Tačiau dalis tiesos visada išlieka ne iki galo išsakyta: dėl moralinio ir materialinio kaimo nuosmukio kaltinami nekompetingi kolūkių pirmininkai („Kaimas kryžkelėje“); dėl pokario situacijos – lietuvių nesugebėjimas suprasti „istorijos logikos“ („Sodybų tuštėjimo metas“); meno veikėjai negali būti atviri, nes juos valdo kritikai ir leidėjai („Chameleono spalvos“); partinės nomenklatūros demoralizaciją („Degimai“) galima susieti su smarkiai pagerėjusiomis materialinėmis gyvenimo sąlygomis.</p>	<p>partinės linijos. Chameleono spalvose dėl kaimo moralinio ir materialinio nuosmukio apkaltinami netikę pirmininkai (Kryžkelėje), dėl pokario situacijos – lietuvių nesigaudymas „istorijos logikoje“ (Sodybose), menininkai negali būti atviri ir autentiški, nes yra „vairuojami“ kritikos ir leidėjų (Chameleono spalvose), partinės nomenklatūros demoralizaciją (Degimuose) galima susieti su sovietinio gyvenimo žymiu pagerėjimu.</p>	
260	<p>По В. Кубилиусу, «поиск правды был двигателем всего творчества Йонаса Авижюса <...> Путь к познанию истины был долгим и болезненно трудным» [1: с. 355]. И романы писателя воспринимались читателями как правдивое повествование о советском времени.</p>	<p>Kaip teigia V. Kubilius, „tiesos paieška buvo visos Jono Avyžiaus kūrybos variklis <...> Kelias į tiesos pažinimą buvo ilgas ir skausmingai sunkus“ [1: 355 p.]. Skaitytojai rašytojo romanus suvokė kaip tikroviškus pasakojimus apie tarybinius laikus.</p>	<p>„Tiesos ieškojimas buvo visos Jono Avyžiaus kūrybos variklis. Jis neturėjo ramybės, kurią atneša galutinės tiesos žinojimas. Vos tik įsikabindavo su nuoširdžiu tikėjimu į kokią nors tiesos gabalėlį, tas greitai pasirodydavo tuščiaaviduris ir vėl reikėdavo graibytis naujų iliuzijų, kurios taip pat subyrės [...] Tiesos pažinimo kelias buvo ilgas ir skausmingai sunkus. Jonas Avyžius siekė būti atviras ir sąžiningas, išsakyti viską, ką duoda dabartinėje stebėjimų ir iliuzijų maišatis, kad kitame kūrinyje tai paneigtų [...] Labai aiškiai ir skaudžiai jautė didžiulę distanciją tarp to, kas leidžiama pasakyti ir tikrosios gyvenimo tiesos.“</p>	<p>32 Klaidinga I. Baliulės nuoroda: „teigia“ Kubilius, o nuoroda į I. Litvinaite-Avyžienę, tačiau nuorodos puslapis – iš magistrinio 32 p. į teisingą Kubiliaus knygos 355 p.</p>
260	<p>После перемены общественного строя в стране романы Авижюса более не считаются источником правды, они становятся неактуальными, тем более что перед читателем открываются более широкие горизонты литературы. Писатель, желая сохранить социальный статус в обществе, должен был принять на себя другие, его реабилитирующие</p>	<p>Po visuomeninės santvarkos pasikeitimo šalyje J. Avyžiaus romanai daugiau nebelaikomi tiesos šaltiniu, jie tapo neaktualūs, juo labiau kad skaitytojams atsivėrė kur kas platesni literatūros horizontai. Rašytojas, norėdamas išlaikyti savo socialinį statusą visuomenėje, turėjo imtis kitų, jį reabilituojančių vaidmenų, kad po kurio laiko vėl galėtų „įteisinti“ savo kūrybą.</p>	<p>Pasikeitus santvarkai, Avyžiaus romanai nebelaikomi tiesos šaltiniu, tampa nebeaktualūs, pripažįstama estetikos stoka, todėl romanai išnyksta iš masinės apyvartos, juolab, kad skaitytojui atsiveria nepalyginamai platesni literatūros horizontai. Rašytojas, norėdamas išlaikyti socialinį statusą visuomenėje turi prisiimti kitus, jį reabilituojančius vaidmenis, kad po tam tikro laiko galėtų vėl įteisinti savo kūrybą.</p>	<p>32</p>

	роли, чтобы через некоторое время опять «узаконить» свое творчество.			
260	По Т. Иглтону, «все литературные произведения, пусть и несознательно, “переписываются” теми обществами, которые их читают; в действительности нет никакого чтения произведений, которое не было бы одновременно и “переписыванием”. Произведение или его оценка в этот момент не может оставаться в неизменном виде» [6: с. 22]. Общественное движение за независимость Литвы (Sąjūdis) для большей части литовского общества стало предпосылкой для отвержения вульгарной советской идеологии. На этом этапе стало важно выявить факты, определившие трагический опыт народа, поэтому на компромиссную советскую литературу и ее классиков глядят с недоверием.	<p>Kaip teigia T. Eagleton, „visi literatūriniai kūriniai, nors ir nesąmoningai, yra „perrašomi“ tos visuomenės, kuri juos skaito; realybėje nėra jokio kūrinio skaitymo, kuris tuo pačiu metu nebūtų ir „perrašomas“. Kūrinys ar jo vertinimas tokiu metu negali išlikti nepakitęs“ [6: 22 p.].</p> <p>Visuomeninis judėjimas už Lietuvos nepriklausomybę (Sąjūdis) didžiajai lietuvių visuomenės daliai tapo pretekstu neigti vulgarią tarybinę ideologiją. Šiame etape buvo svarbu parodyti faktus, nulėmusius tragišką tautos likimą, todėl į kompromisinę tarybinę literatūrą ir jos klasikus žiūrima su nepasitikėjimu.</p>	<p>Anot Terry'o Eagletono, „Visi literatūros kūriniai, tegu ir nesąmoningai, būna „perrašomi“ tų visuomenių, kurios juos skaito; tikrovėje nėra jokio kūrinio skaitymo, kuris nebūtų sykiu ir „perrašymas“. Joks kūrinys ar jo tuometinis vertinimas negali būti perkeltas į kitas žmonių grupes ir išlikti nepasikeitęs, kartais beveik neatpažįstamai“.</p> <p>Sąjūdis didžiajai lietuvių visuomenės daliai tapo akstinu atmesti vulgarią sovietinę ideologiją ir persiimti tautine (išėivija pastarąją vadovavosi nuo pat pradžių). Šiame etape svarbu išsiaiškinti „tikrus“ faktus (moderni istorijos interpretacija), nulėmusius tragišką tautos patirtį, todėl į kompromisinę sovietmečio literatūrą ir jos klasikus žvelgiama su nepasitikėjimu</p>	36–37 Pažodinis.
260– 261	Третья и четвертая части романа Авижюса «Потерянный кров», написанные накануне движения Sąjūdis и опубликованные на раннем этапе его деятельности, открыто, но не уклоняясь от вышеупомянутой «неизбежной логики истории», говорящие о послевоенном времени, еще анализируются критиками в контексте социалистической идеологии. На фоне автодокументалистики репрессированной части народа, прозы совершенно другого опыта и смелой публицистики продолжение романа «Потерянный кров» не стало литературным событием. Основные мифы ленинизма, «мифические основы советизма канули под огромной ношей системы лжи» [11: с. 68].	<p>J. Avyžiaus romano „Sodybų tuštėjimo metas“ trečioji ir ketvirtoji dalys, parašytos Sąjūdžio judėjimo išvakarėse ir išspausdintos jo veiklos pradiniam etape, atvirai, tačiau nevengiant jau minėtos „neišvengiamos istorijos logikos“, pasakojančios apie pokarį, kritikų vis dar analizuojamos socialistinės ideologijos kontekste.</p> <p>Represijas patyrusios tautos dalies autobiografinių dokumentų, visiškai kitokios patirties prozos ir drąsios publicistikos fone romano „Sodybų tuštėjimo metas“ tęsinys netapo literatūriniu įvykiu. Pagrindiniai leninizmo mitai, „mitiniai tarybiniai pagrindai nugrimzdo po didžiule sistemos melo našta“ [11: 68 p.].</p>	<p>Atgimimo išvakarėse parašytos, tačiau jo aušroje publikuotos III ir IV Sodybų tuštėjimo metų knygos, atvirai, bet nenukrypstant nuo minėtos „neišvengiamos istorijos logikos“ kalbančios apie pokarį, kritikos dar spėjamos išanalizuoti socialistinės ideologijos kontekste.</p> <p>Sukrečiančiu istoriniu įvykiu represuotos tautos dalies autodokumentikos (Dalios Grinkevičiūtės Lietuviai prie Laptevų jūros ir kt.), visiškai kitokių patirčių prozos (Granausko apysaka Gyvenimas po klevu) ir drąsios publicistikos (Romo Gudaičio „Mes iš persautų dainų krašto“) fone Sodybų tęsinio nebepavadintume. Pagrindiniai leninizmo mitai „apie istorinę išmintį įkūnijusią komunistų partiją, apie socialinio teisingumo, laisvės ir lygybės nešėją darbininkų klasę, apie Antrąjį pasaulinį karą kaip visų Sovietų Sąjungos tautų žūtbutinę kovą su fašizmu, apie sovietinės pramonės ir karo laimėjimus, apie „demokratinį centralizmą“ kaip</p>	37 Pažodinis, perfrazuota, sutrumpinta.

			pranašesnę politinę santvarką [...] subyrėjo į šipulius ir galiausiai buvo paneigti. Jau tuomet, kai devintajame dešimtmetyje destalinizacija pasiekė aukščiausią tašką, buvo aišku, jog socialistinis internacionalizmas tėra dūmų užsklanda. Partija tebuvo tramplinas ciniškai siekti karjeros, o istoriją bjaurojo daugybė nusikaltimų ir žvėriškumų [...] Mitiniai sovietizmo pagrindai nugrimzdo po milžiniška melo sistemos našta“.	
261	<p>На первый план вышла литература факта. Негативным опытом советского времени в своих автобиографических книгах делились творческие деятели.</p> <p>А. и С. Сабонисы в книге «Писатель и цензура» (1992 г.) опубликовали воспоминания писателей, критиков, редакторов, работников «Главлита» и бывших руководителей высоких инстанций, а также документы, связанные с издательством. Посмертно были изданы «Дневники» (2007 г.) В. Кубилюся, «Ненужный человек» (2003 г.) Э. Межелайтиса, письма Ю. Балтушиса (2010 г.) и др.</p>	<p>Į pirmą planą žengė faktais paremta literatūra. Kūrybiniai veikėjai savo autobiografinėse knygose dalijosi neigiama tarybinių laikų patirtimi.</p> <p>A. ir S. Saboniai knygoje „Rašytojas ir cenzūra“ (1992 m.) publikavo rašytojų, kritikų, redaktorių, „Glavlito“ darbuotojų ir svarbių instancijų buvusių vadovų prisiminimus, taip pat su leidyba susijusius dokumentus. Po autorių mirties buvo išleisti V. Kubiliaus „Dienoraščiai“ (2007 m.), E. Mieželaičio „Nereikalingas žmogus“ (2003 m.), J. Baltušio laišakai (2010 m.) ir kt.</p>	<p>Kultūros kūrėjai negatyviomis sovietmečio patirtimis panoro pasidalinti anksčiau – paskutiniame praėjusio amžiaus dešimtmetyje išleistos autobiografinio pobūdžio knygos: T. Venclovos Vilties formos (1991), Vaičiūnaitės Vaikystės veidrody (1996), Gedos Man gražiausiais klebonas – varnėnas (1998), Martinaičio Prilenktas prie savo gyvenimo (1998) ir vėlesnės jo knygos Tylintys tekstai (2006), Mes gyvenome (2009), Juškaičio Lyra ant gluosnio (1998), Bieliausko Abipus Rubikono... (1998), Granausko Žodžio agonija (1999). Arvydas ir Stasys Saboniai į knygą Rašytojas ir cenzūra (1992) surinko rašytojų, kritikų, redaktorių, Glavlito darbuotojų ir buvusių aukštų instancijų vadovų prisiminimus, su leidyba susijusius dokumentus. Po mirties buvo išleisti Kubiliaus Dienoraščiai, Mieželaičio Nereikalingas žmogus (2003), Post Scriptum – laišakai, prisiminimai apie Mieželaitį (2008), Maruko Apmąstymai prie Šventosios (2003), ką tik išleisti Baltušio laišakai (2010) ir t. t.</p>	<p>38</p> <p>Sutrumpinta, perfrazuota.</p> <p>Pažodinis.</p>
261	<p>В посткоммунистической Литве дождалась подходящего момента номенклатурная автодокументалистика, которая по-своему корректирует основной нарратив прошедшего времени. Мемуары опубликовали министр культуры Советской Литвы, позже — секретарь ЦК КПЛ Л. Шяпятис, первый секретарь ЦК КПЛ А. Бразаускас, прославившийся в советское время как инициатор отделения КПЛ от КПСС и др.</p>	<p>Postkomunistinėje Lietuvoje tinkamo laiko sulaukė nomenklatūrinė autobiografinė dokumentika, kuri savaip koreguoja pagrindinį praėjusio laiko naratyvą. Memuarus išspausdino Tarybų Lietuvos kultūros ministras, vėliau – LKP CK sekretorius L. Šepetys, LKP CK pirmasis sekretorius A. Brazauskas, tarybiniais laikais pagarsėjęs kaip LKP atsiskyrimo nuo TSKP iniciatorius, ir kt.</p>	<p>Pokomunistinėje Lietuvoje „užderėjusi“ tinkamo laiko išlaukusių sovietinių veikėjų, nomenklatūrininkų autodokumentika (įskaitant ir Irenos Litvinaitės-Avyžienės parengtą knygą Jonas Avyžius) savaip koreguoja pagrindinį būtojo laiko naratyvą (žr. 3 lentelę). Todėl naujasis, daugiausiai vartotojiškos ideologijos formuotas skaitytojas sovietmečio literatūrinį palikimą išskodoja kitaip. Beveik prieš porą dešimtmečių išjudinta autodokumentinės literatūros karuselė vis dar sukasi. Ypač sparčiai kelių skaitytojo</p>	<p>37-38</p> <p>Fragmentas sutrumpintas, pakeistas. Magistro darbe nuorodos į L. Šepečio, A. Brazausko kūrinis, Baliulės tekste</p>

			link skinasi atsiminimai. Keista, kad per du demokratijos dešimtmečius nespėjo išsakyti visi norintys ir turintys ką pasakyti. Be to, memuaristų daugėja. Dauguma liudija tą patį sovietmetį, tik iš kitų tribūnų: sovietinės Lietuvos Kultūros ministras, vėliau – LKP CK sekretorius Lionginas Šepetys memuaruose pabrėžia asmeninius nuopelnus sovietų Lietuvos kultūrai, pastangas dorai dirbti ir padėti žmonėms; Algirdas Brazauskas , sovietmečiu pagarsėjęs kaip LKP atsiskyrimo nuo SSKP iniciatorius <...>.	nuorodų nebelieka.
261	Лишь ко второй половине первого десятилетия XXI в. в Литве публикуются крупные работы историков («Литовская культура в плену у советской идеологии. Собрание документов 1940–1990 гг.», «Литва 1940–1990: история оккупированной Литвы» и др.) Словно из рога изобилия посыпавшихся авторов воспоминаний, стремящихся «честно свидетельствовать» о советском тоталитаризме, можно было бы считать настоящими альтруистами, если бы у сознательного читателя подобной литературы не возникали сомнения, связанные с вопросом об аутентичности воспоминаний, о соотношении фикции и реальности в этих текстах.	Tik XXI amžiaus pirmojo dešimtmečio antroje pusėje pradėti spausdinti dideli istorikų darbai („Lietuvos kultūra tarybinės ideologijos nelaisvėje. 1940–1990 m. dokumentų rinkinys“, „Lietuva 1940–1990: okupuotos Lietuvos istorija“ ir kt.). Tarsi iš gausybės rago pasipylusių atsiminimų, bandančių „teisingai papasakoti“ apie tarybinį totalitarizmą, autorių galima būtų laikyti tikrais altruistais, jeigu sąmoningam tokios literatūros skaitytojui nekiltų abejonės, susijusios su prisiminimų autentiškumu, fikcijos ir realybės santykiu šiuose tekstuose.	Tik įpusėjus XXI a. pirmajam dešimtmečiui publikuoti stambūs istorikų darbai: Lietuvos kultūra sovietinės ideologijos nelaisvėje 1940–1990: dokumentų rinkinys, Lietuva 1940–1990: okupuotos Lietuvos istorija ir kt. It iš gausybės rago pasipylusių atsiminimų autorių, kaip siekiančius „sąžiningai paliudyti“ sovietinį totalitarizmą, būtų galima laikyti tikrais altruistais, jei sąmoningam tokios „dokumentikos“ skaitytojui neiškiltų pora abejonių: atsiminimų autentiškumo klausimas bei fikcijos ir tikrovės santykis prisiminimų tekstuose.	38 Pažodinis.
261	Подобные проблемы возникают и при попытке рассматривать художественную литературу как документ советского времени. Для нового поколения XXI в. не пережитое им прошлое, по Й. Руссену, «становится более добрым, оно теряет ужасные черты насилия, формируется в “тотальный образ жизни человечества”» [10: с. 452].	Panašios problemos kyla bandant į meninę literatūrą žvelgti kaip į tarybinių laikų dokumentą. Anot J. Ruseno, naujajai XXI amžiaus kartai nenugyventa praeitis „tampa geresne, praranda siaubingus prievartos bruožus, transformuojasi į „totalinį žmonijos gyvenimo paveikslą“ [10: 452 p.]	Deja, identiškos problemos iškyla mėginant į sovietmečio grožinę literatūrą žiūrėti kaip į autentišką dokumentą. Totalitarinės sistemos nesuluošintai XXI a. kartai autentiškai nepatirta praeitis šiandien atrodo geresnė ir gražesnė: „Mažų mažiausiai istorinėje „kontempliacijoje“ praeitis tampa geresnė: ji praranda siaubingus rūpesčio ir prievartos bruožus ir formuojasi į „totalų žmonijos vaizdą“.	39 Pažodinis.

261– 262	<p>Романы Авижюса выпускались большими тиражами, переводились на многие языки, некоторые были экранизированы. Таким образом, речь идет о литературе, которая в свое время имела огромную аудиторию и несомненное влияние. Однако возникает вопрос: возмущатся ли будущие общества за ее «переписывание — перечитывание»? Пока переписывается лишь биография писателя, расставляются другие акценты. В советском литературном поле Авижюс выступает в качестве честного партийца, бунтаря, а это является достаточно надежным критерием в морально разложившемся обществе. В контексте советской эпохи становится абсолютно ясным, что писатель Авижюс не стал бы продуктивным, популярным, публикуемым и одновременно бунтующим против воли партийной номенклатуры. Конечно, писатель рисковал, выбирая одну или другую форму бунта (например, тему романа, персонажей, манеру повествования) и степень ее силы. За возможные последствия был ответственным только он сам (это его большая заслуга), но бунт был желателен как доказательство «нормальной» советской жизни, в которой не всегда все протекает гладко. Ареол бунтаря, критика пороков советского мира сопровождал Авижюса по пути в Независимую Литву, которая позволила ему продолжить выбранную роль, но предложив другой, морально более абстрактный статус политика.</p>	<p>J. Avyžiaus romanai buvo leidžiami dideliais tiražais, verčiami į daugelį kalbų, pagal kai kuriuos buvo pastatyti filmai. Tokiu būdu kalbama apie literatūrą, kuri savo laiku turėjo didžiulę auditoriją ir darė nepaneigiamą įtaką. Tačiau kyla klausimas: ar būsimosios visuomenės imsis jos „perrašymo – perskaitymo“? Kol kas perrašoma tik rašytojo biografija, sudedami kiti akcentai.</p> <p>Tarybiniam literatūriniam lauke J. Avyžius egzistuoja kaip garbingas partietis, maištautojas, o tai yra pakankamai patikimas kriterijus morališkai supuvusioje visuomenėje.</p> <p>Tarybinės epochos kontekste tampa visiškai aišku, kad rašytojas J. Avyžius nebūtų tapęs produktyviu, populiariu, publikuojamu ir tuo pačiu metu maištaujančiu prieš partinės nomenklatūros valią. Žinoma, rašytojas rizikavo, pasirinkdamas vienokią ar kitokią maišto formą (pavyzdžiui, romano temą, personažus, pasakojimo būdą) ir jo jėgą. Už galimas pasekmes atsakė tik jis pats (tai buvo didelis jo nuopelnas), tačiau maištas buvo pageidautinas, kaip „normalaus“ tarybinio gyvenimo įrodymas, kuriame ne viskas visuomet vyksta sklandžiai. Maištininko aureolė, tarybinio pasaulio ydų kritika lydėjo J. Avyžių pakeliui į nepriklausomą Lietuvą, kuri leido jam ir toliau atlikti pasirinktą vaidmenį, tačiau pasiūlė kitą, morališkai abstraktesnį politiko statusą.</p>	<p>Avyžiaus romanai leisti didžiuliais tiražais, versti į daugybę kalbų, kai kurie įgijo audiovizualinę išraišką. Tad kalbama apie literatūrą, savo laiku turėjusią milžinišką auditoriją ir neabejotiną poveikumą. Tačiau kyla klausimas: ar būsimos visuomenės imsis ją iš naujo „perrašinėti“? Kol kas perrašinėjama (perrašyta?) tik rašytojo biografija... (3 lentelė)</p> <p>Avyžius sovietiniame literatūros lauke iškyla kaip doras partietis, maištininkas, o tai – pakankamai patikimas kriterijus moraliai pakrikusioje visuomenėje.</p> <p>Išnagrinėjus sovietinę epochą tampa absoliučiai aišku, kad rašytojas Avyžius nebūtų tapęs produktyviu, populiariu, publikuojamu ir sykiu maištaujančiu prieš partinės nomenklatūros valią. Be abejo, rašytojas rizikavo pasirinkdamas vienokią ar kitokią maišto formą (pvz., romano temą, personažus, sakymo būdą) ir jo stiprumo laipsnį. Už galimas pasekmes buvo atsakingas tik jis pats (čia jo didysis nuopelnas), tačiau maištas buvo pageidautinas kaip sovietinio gyvenimo, kuriame ne visada viskas vyksta sklandžiai, „normalumo“ įrodymas. Maištininko, sovietinio pasaulio ydų kritiko aureolė Avyžių atlydėjo į Nepriklausomą Lietuvą, kuri leido jam pratęsti pasirinktą vaidmenį, tačiau pasiūlė kitą, moraliai abstraktesnį – politiko statusą.</p>	39
262	<p>Писателю было суждено проявить себя в литературе именно в то время, когда его мораль и ответственность имели наибольшее значение. Очевидно, что Авижюс в романах использовал стратегию «естественного вранья» в советскую систему, сам будучи убежденным в ее правдивости как в естественном развитии истории. Испытав насилие режима, индивидуальное приспособление и приспособление общества</p>	<p>Taip buvo lemta, kad rašytojas pasireiškė literatūroje būtent tuo metu, kai jo moralė ir atsakingumas buvo svarbiausi. Akivaizdu, kad J. Avyžius romanuose naudojo „natūralaus įsiliejimo“ į tarybinę sistemą strategiją, pats būdamas įsitikinęs jos teisingumu, kaip natūraliu istorijos vystymusi. Patyrus režimo prievartą, individualus prisitaikymas ir visuomenės prisitaikymas realizuojamas per maištą, tačiau neneigiant istorinės logikos. J. Avyžius savo maištu</p>	<p>Avyžiui buvo lemta literatūroje pasireikšti būtent tuo metu, kai rašytojo atsakomybė ir moralė turėjo didžiulę reikšmę. Akivaizdu, kad rašytojas romanuose naudojo „natūralaus įauginimo“ į sovietinę sistemą strategiją, pats būdamas įsitikinęs pastarąja kaip natūralia istorijos raida. Patyrus režimo prievartą, individualus prisitaikymas ir visuomenės pritaikymas realizuojamas per maištą, tačiau neneigiant „istorijos logikos“. Maištaudamas Avyžius pelnė skaitytojų populiarumą ir</p>	49 Pažodinis.

	<p>realizuojamas per buntą, bet be atsisakymo «istorinės logikos». Avijus savo bunte užsidirbo populiarumą tarp skaitytojų ir išsivertino tarp oficialiai pripažintų lyderių, turinčių didžiausias galimybes sukaupti ekonominį kapitalą. Galima daryti išvadą, kad maištauti buvo finansiškai naudinga, nes simbolinis kapitalas (romanų populiarumas, jų paklausa) koreliavo su ekonominiu kapitalu (pajamos už tiražus, pakartotinus leidimus, vertimus, inscenizacijas). Ekonominis kapitalas sudarė galimybę rašytojui pasirinkti literatūrinės kūrybos laiką, vietą, trukmę, žanrą, kūrinį apimtį, t. y. sukurti sau tam tikrus kūrybos ir elgesio ritualus, dėl kurių rašytojas save „įteisino“ visuomenėje.</p>	<p>išsivertino tarp oficialiai kotiruojamų lyderių, turėjusių didžiausią ekonominio kapitalo sukauptimo galimybę. Darytina išvada, kad maištauti „apsimokėjo“ finansiškai, nes simbolinis kapitalas (romanų populiarumas, paklausa) koreliavo su ekonominiu kapitalu (iš tiražų, pakartotinių leidimų, vertimų, inscenizacijų uždirbti pinigai). Pastarasis leido rašytojui rinktis rašymo laiką, vietą, trukmę, kūrinio žanrą, apimtį, t. y. susikurti tam tikrus rašymo ir elgesio ritualus, per kuriuos rašytojas įsisteisino visuomenėje.</p>	
262–263	<p>Apibendrinant viršiau išdėstytą, galima pasakyti, kad Jono Avyžiaus kūrybos aktualizavimas kaip lietuvių tarybinės literatūros palikimo dalis, šiandien vertinamas dvejopai: iš vienos pusės, tai prilyginama iššūkiui („argi dar ne viskas apie tai pasakyta?“), iš kitos pusės – reiškiamos abejonės dėl tokio pasirinkimo būtinybės („kas iš to?“). Būtent pastarasis klausimas žadina postmodernistinio žmogaus susidomėjimą (intriga, žaidimas, demistifikacija) ir iškelia tikslą nupūsti dulkes nuo gana pamirštos literatūrinės produkcijos, pažymėtos amžinu „kokybės“ ženklu: pagaminta TSRS.</p>	<p>Sovietinės lietuvių literatūros palikimo dalies aktualizavimas šiandien reflektuojamas dvejopai: viena vertus, tai prilygsta iššūkiui (ar apie Avyžių dar liko kas nepasakyta?), antra vertus, abejojama tokio pasirinkimo tikslingumu (kas iš to?). Būtent pastarasis klausimas žadina postmodernaus žmogaus interesą (intriga, žaidimas, demi(s)tifikacija...) ir iškelia tikslą nupūsti kosmoso dulkes nuo gerokai primirštos literatūrinės „produkcijos“ su amžiams įsispaudusiu „kokybės“ ženklu: pagaminta SSRS.</p>	6 Tekstas iš magistro įvado. Pažodinis.